

Fra Mario Jurišić

AFRIKA DANAS (7)

U dosadašnjim priložima ovoga napisa obrađeno je slijedeće:

I. **Opći pogled na afrički kontinent**; II. **Afrikanizacija Crkve** (SB, 1—1980, 77—89); III. **Muslimani i kršćani u Africi**; IV. **Veliki prijatelji muslimana** (SB, 2—1980, 170—180); V. **Trpeća Crkva u Africi** (SB, 3—1980, 283—293); VI. **Pokretači kršćanskih zajednica**; VII. **Bazične zajednice u Africi** (SB, 4—1980, 392—399); VIII. **Jesu li Africi potrebni misionari?** (SB, 1—1981, 81—92); IX. **Vračevi — zapreka evangelizaciji** (SB, 2/3—1981, 177—181).

X.

GORUĆI AFRIČKI PROBLEMI

Afrika ima svojih velikih problema. Svi su oni velika prepreka širenju Radosne vijesti. Ropstvo, glad, nezaposlenost, izbjeglice... i te kako stvaraju probleme, da se afričkom čovjeku prikaže Krist koji ga voli i ljubi. Zbog toga, ne samo vlasti nego i misionari zajedno s njima ulažu mnogo truda da se saniraju te teške situacije.

Nezaposlenost

Danas nezaposlenosti ima svugdje. Ona postoji i u najrazvijenijim zemljama Zapada. To je »svjetski fenomen«. Međutim, prema podacima Međunarodne organizacije MOR i OECD, Afriku je zahvatio »neumoljiv rast nezaposlenosti.« Na tom kontinentu, prema podacima iznijetim nedavno na regionalnoj konferenciji MOR-a za Afriku, polovica radnoga sposobnog stanovništva, a to znači 60 milijuna ljudi, potpuno je bez posla, a barem još 20 milijuna ima neredovan i sezonski posao koji mogu svakog trenutka izgubiti.

Misionari sa svoje strane mnogo čine da bi se taj problem bar malo ublažio. Oni rade škole, tvornice, ambulante... i tako zapošljavaju jedan dio afričkog stanovništva. Istina, oni ne mogu previše zaposliti, ali utječu riječju i auktoritetom kod državnih vlasti da se ljudima poboljšaju uvjeti života, otvore radna mjesta, povećaju plaće...

Za to imamo bezbroj primjera. Naši misionari u Zairu, Tanzaniji, Zambiji... neprestano pozivlju dobra srca da se pomogne sagraditi

jedna crkva, škola, bolnica... Nikola Sarić i Ante Batarelo pišu 26. III. 1981. iz Tanzanije: »Želimo otvoriti drvodjelsku školu i pomoći ljudima da na najjednostavniji način dođu do osnovnih stvari koje su im neophodne za ljudsku egzistenciju.« Ovo je samo jedan mali izvještaj, a mogli bismo ih na tisuće navesti.

Ropstvo

Društvo za borbu protiv ropstva, kako izvještava časopis »West Africa«, tvrdi da u Maunitaniji postoji ropstvo i pored vladine zabrane. Prema saopćenju toga društva, u toj zemlji ima preko 100.000 robova nad kojima njihovi gospodari posjeduju sva prava, uključujući i pravo na život. Vlada ima velike probleme u iskorjenjivanju toga nasljeđa zato što plemena Tuarega, koja se ne odriču robovlasništva, žive duboko u pustinji i stalno mijenjaju boravište. To i robovima omogućava bijeg ili kontak s civilizacijom.

No, ropstvo nije samo u Mauritaniji. Društvo protiv ropstva i za zaštitu prava čovjeka na jednoj od svojih zadnjih sjednica, na kojoj je izvještaj podnio potpredsjednik toga društva lord Wilberforce, saopćava: »Na žalost, iako su UN već davno zabranili ropstvo, ono neće tako brzo nestati. Ropstva ima i u Maroku, Alžiru, Liberiji, Senegalu, Maliju, Nigeriji... Na čitavom svijetu ima robova oko 4 milijuna od kojih je dobar dio u Africi.«

Misionari rade da bi se taj nečastan posao dokinuo. Spomenut ćemo ovdje primjer Charlesa de Foucaulda. O njemu Domenico Volpi piše: »Najveća rana Alžira za njega je bilo ropstvo... Prema njemu, Francuska nema nikakve koristi od toga, pa i kad bi postojale sve neprilike o kojima se govori, robovi bi zbog pravednosti trebali biti oslobođeni.

Sa svoje strane je činio koliko je mogao: nudio je pomoć, prijateljstvo i jednog dana — sav ganut — sakupio je sve što je imao i otkupio je jednoga roba. Dvadesetogodišnjem mladiću nadjenu ime Josip i zadrža ga kod sebe mjesec dana, zatim ga posla u Alžir, kod misionara Bijelih otaca, budući da je ovaj želio postati kršćaninom.«

Sam Charles piše: »Svaki dan dolaze mi robovi da ih otkupim. Lomi mi se srce, jer sam prisiljen da ih ostavim njihovim gospodarima. Tako se vidi do koje granice tu vlada ropstvo, što dopuštaju i francuske vlasti...«

Nije Charles de Foucauld prvi ni posljednji. Crkva je davno stavila u svoj program: »Otkupiti sužnje!«

Glad

Velike nestašice hrane postoje u 25 afričkih zemalja. U tim zemljama, prema podacima OUN za poljoprivredu i ishranu (FAO), pogodeno je gladu oko 150 milijuna ljudi.

FAO je uputio opći apel radi hitnog organiziranja programa pomoći. Zbog neishranjenosti i nedostatka liječničke njege u zemljama oko Sahela (SAHEL) svake godine umre između 11 i 12 milijuna djece. To je izvještaj UNICEF-a za 1980. godinu. Prema tome izvještaju, u predjelima subsaharske Afrike, u bezvodnim i hranom izuzetno oskudnim predjelima Sahela, svako drugo dijete ne doživi svoj peti rođendan. Njihovi roditelji nastoje održati golu egzistenciju dohotkom, koji je u tim zemljama manji od 100 dolara po stanovniku godišnje.

Nije to samo u zemljama Sahela. Ovdje donosimo primjer iz Ugande, gdje se nedavno povratio na vlast Milton Obote, koje je kako-tako donio mir i stabilnost toj zemlji u kojoj još uvijek vlada sveopća glad. Gotovo ničega nema. Stotine tisuća ljudi čekaju smrt, ako ne dođe pomoć. Kruh je luksus. Nema ni bananâ, ananasâ, papajâ... Ljudi lutaju pustinjom i traže miševе, korijenje i druge stvari da bi preživjeli. U nomadskom plemenu Karamojong u sjeveroistočnom dijelu zemlje 100 ljudi umire od gladi svaki dan. Gospođa Melissa Wells, voditeljica OUN-odjela za razvoj, kaže: *»Potrebno je samo zbrojiti podatke raznih misijskih postaja, da bi se znalo, da se dnevno pokapa i preko stotinu osoba. Tu su i drugi koji umiru po poljima, u grmlju, u potrazi za hranom...«*

Misionari i na tom polju pomažu koliko mogu. Pokazuju to naslovi u našoj »Radosnoj vijesti«. Daje se za misionare, gubavce, gladne... Skuplja se roba, hrana, poštanske marke... Sve to dobro dođe tim ljudima. Lijepo je napisao o. Bernardin Šulj, misionar iz Toga, 12. VI. 1980.: *»Primio sam vaš paket — piše on o. Zvonku Baotiću. Teško je reći što bi posebno bilo potrebno. Od dvopeka do... Prošli put sve se sačuvalo i ništa se nije pokvarilo.«* Stotine tisuća paketa leti prema Africi. Sjetimo se samo koliko je pomoći pružio bivši generalni direktor međunarodnog fonda »Gladno dijete«, ing. Vladimir Paleček! Avioni i brodovi puni hranom išli su prema Sudanu, Alžiru, Senegalu, Maliju, Mauritaniji, Nigeru, Gornjoj Volti, Čadu, Madagaskaru, Etiopiji, Egiptu, Angoli, Somaliji... Sve to dolazi kao »s neba«. Misionari, kao i razne organizacije, žele tim ljudima pomoći. *»Sve to — kako napisa o. Mirko Grgat iz Ruande — vrijedi zlata.«*

Šverc i krijumčarenje

Šverc i krijumčarenje zahvatili su mnoge afričke zemlje. Njih prate još dvije velike nedaće: nasilje i pljačka. U zemljama gdje privreda tone, a to je u više od polovice afričkih zemalja, javlja se šverc, korupcija, krijumčarenje, ubojstva... Ljudi pronalaze razne kanale kako da preprodajom krijumčarenih roba prežive u nestašici i najosnovnijih potreština.

Trguje se i švercuje svime: šećerom, uljem, sapunom, solju, brašnom cigaretama... Tom trgovinom i preprodajom pojedinci mnogo

bolje žive nego da rade ne znam kakav posao. Očit je primjer u Ugandi. Čovjek prodajom cigareta može zaraditi i do tisuću šilinga dnevno, dok bi na legalnom radu dobio samo osam šilinga.

O. Franjo Lipovac iz Abidžana (Obala slonove kosti) za Uskrs 1981. g. piše: *»Svijetloj strani uskrsnih dana došla je i ona tamna. Organi državne sigurnosti poduzeli su velike racije za hvatanje lopova, krijumčara i ubojica. Toga se nakupilo mnogo, pa akcije hvatanja traju već nekoliko mjeseci. Svaki dan se čuju sirene zatvorskih kola, a helikopteri kruže nad gradom. U akciji sudjeluje trista, petsto, a nekada i preko tisuću milicionera i žandara. Jednom su opkolili cijelu šumu i našli su oko 400 sumnjivih osoba.«*

Talijan, misionar Picotti, koji se nedavno vratio iz Ugande, potvrđuje ono što smo malo prije spomenuli i nadodaje: *»Ima mnogo ubojstava, a gradovi i putovi su nesigurni. Ima još i Aminovih vojnika koji žive od plaćkanja... Svaki kamion koji vozi pomoć što je šalju međunarodne organizacije mora imati naoružanu pratnju, da nasilnici sve ne odnesu.«*

Misionari tu pomažu tako što upozoravaju na dostojanstvo ljudske osobe, slobodu, bratstvo... Neki je od njih rekao jednom misionaru: *»Više vi možete učiniti da se stane na kraj nasilju i pljačkama nego svi Oboteovi vojnici.«*

Hendikepiranost

Generalna skupština Organizacije ujedinjenih naroda 1981. godinu proglasila je godinom invalida. I Sveta Stolica je objavila poseban dokument kojim želi doprinijeti svoj udio u korist hendikepiranih. I Ujedinjeni narodi i Sveta Stolica žele potaknuti vlade, organizacije, skupine i pojedince da takvima pomognu najprije tako da ih prihvate kao osobe, a onda da im priznaju osnovno pravo na život i napokon da im dadnu svu potrebnu zdravstvenu i odgojnu pomoć, ne bi li se njihova invalidnost smanjila, te ih tako uključe u ljudske i stvaralačke aktivnosti i procese.

I naši biskupi su za tu priliku izdali posebnu Poslanicu, iz koje se vidi da, prema stručnim procjenama, 10% svjetskog pučanstva (oko 450 milijuna) spada u tu kategoriju ljudi.

Za te se ljude do sada malo brigalo. Crkva je uvijek upozoravala, također i u misijama preko svojih misionara, na ono što je Ivan Pavao II. u Osnabrücku 16. studenog 1980. kazao: *»Vi niste samo Isusovi prijatelji nego i njegovi suradnici u otkupljenju svijeta, ako križ svoje invalidnosti i prikraćenosti nosite povezani s njim... Budite sigurni da vaši uzdasi i suze duboko odjekuju u našim srcima, jer mi smo vaši očevi i pastiri. A još nam je teže što nije u našoj moći da vam vratimo tjelesno zdravlje, ili da vam barem olakšamo tjelesne boli,*

što ih u najboljoj namjeri nastoje ublažiti liječnici, bolničke sestre i svi oni koji dvore bolesnike«. Nije li tu Papa uključio i tisuće misionara i misionarki koji na čelu s Majkom Terezijom svaki dan dvore stotine gubavaca i ostalih bolesnika širom svijeta, pa i u Africi?

Na nedavnom skupu ministara afričkih zemalja u Adis Abebi konstantirano je: nastavi li se Afrika razvijati ekonomski kao do sada, socijalne prilike u njoj bit će do kraja stoljeća katastrofalne.

Na posebnoj konferenciji u glavnom gradu Abesinije govorilo se i o ugroženim osobama. Ustanovljeno je da danas Afrika ima 40—70 milijuna osoba koje nisu sposobne da privređuju ili da se same uzdržavaju. Velika je to brojka, kojoj jedino kršćanska ljubav može doskočiti i smanjiti patnju tom ogromnom mnoštvu ljudi. S te konferencije upućen je apel UN i njezinim humanitarnim organizacijama da Africi pruže veću pomoć u svrhu osnivanja specijalnih institucija za rehabilitaciju nemoćnih i za obrazovanje ljudi koji će se baviti njihovim uvođenjem u koristan rad i društvene aktivnosti.

Izbjegllice

Izbjegllice su također veliki problem Afrike. Prema podacima visokog komesara Ujedinjenih naroda, koje je dao u travnju 1981. g. u Ženevi, registriranih izbjeglica širom Afrike ima oko 5 milijuna. To su ljudi koji su primorani napustiti svoje domove zbog rata, državnih prevrata ili zato što su protjerani... Oni su prepušteni na milost i nemilost drugih te se susreću s ogromnim teškoćama u nastojanju da očuvaju svoj goli život.

Na Rogu Afrike je najkritičnije. U Somaliji sada ima 1,540.000 izbjeglica iz Etiopije. Životni uvjeti su veoma loši. Nema dovoljno hrane i lijekova. U jednom logoru, kako je utvrđeno, umire svakog dana oko šezdeset djece. U nekim logorima izbjegllice su bez krova nad glavom. Iako je afričko gostoprimstvo veliko i poznata spremnost jednog naroda da s drugim dijeli nevolju, ipak sama Somalija ne može riješiti to pitanje. Pomoć je potrebna, inače situacija će postati beznadna.

U Sudanu ima 490.000 izbjeglica, od kojih 390.000 iz Etiopije, dok su ostali iz Ugande, Čada i Zaira. Sudanske vlasti nastoje skupiti sredstva da bi te ljude pretvorile u korisne građane. Ta golema zemlja od 26 milijuna stanovnika može lako apsorbirati još 1 milijun ljudi. U zemlji postoji devet privremenih i šest stalnih logora. Čine se veliki naponi da bi se stvorila stalna izbjeglička naselja koja bi se samostalno uzdržavala. Uzgoj domaćih životinja, ribolov, proizvodnja soli, tkanje odjeće i građevinski radovi omogućili bi tim naseljima u seoskim oblastima, kao i onima u blizini gradova, da se samostalno uzdržavaju.

U Tanzaniji se pokazalo da integracija pridošlica nije neostvariva. Posljednjih desetak godina 200.000 ljudi stiglo je u Tanzaniju. Većina

je primila tanzanijsko državljanstvo i uklopila se u redovan život zemlje. Visoki komesar UN za izbjeglice Paul Hartling iz Danske veli: »Naš posao nije samo davanje novca izbjeglicama, nego pomaganje i pronalaženje trajnog izlaza. Najbolje je rješenje da se izbjeglički logori u roku od najviše osam godina osposobe da sami sebe izdržavaju i da se zatim, ako to žele, integriraju u lokalnu zajednicu.«

I u drugim zemljama Afrike ima izbjeglica. Oko 400.000 ljudi došlo je u Zair, od toga 215.000 iz Angole, a ostali iz Burundija, Ruande i Ugande. Broj izbjeglica iz Čada u Kamerunu dostigao je 266.000. Niženija ima 111.000 izbjeglica, a Burundi 234.000, većinom iz Ruande.

Svima je potrebna pomoć. Visoka komisija UN za izbjeglice (UNHCR), agencija koja se bavi upućivanjem pomoći izbjeglicama i njihovim smještajem, zatražila je da se fondovi za izbjeglice znatno povećaju. Tako je 1978. g. UNHCR poslala 50 milijuna dolara pomoći, 1979. god. 177 milijuna dolara, a 1980. god. 500 milijuna dolara. Tome se ne treba čuditi, ako se zna da se svakog dana broj izbjeglica u Africi povećava za 2500 do 3000 ljudi.

Bogatstvo — siromaštvo

Afrika je najveće neobrađeno polje i najveći rudnik na našem planetu iz kojega razvijeni narodi izvlače sirovine bez kojih bi njihov industrijski rast bio nezamisliv. O prirodnom bogatstvu Afrike i u kojem postotku svjetske proizvodnje pojedinih artikala ona proizvodi već smo govorili (usp. SB, 1—1980, str. 81), pa nije potrebno ovdje ponavljati.

Uza sve to, Afrika je siromašni kontinent, gdje ljudi masovno umiru od gladi i raznih bolesti. Istina je da još nema dovoljno razvijene kršćanske ljubavi pa vladajuća klasa, posebno oni na vrhu (Idi Amin, Bokassa, H. Selasije...), nisu otvorili svoje banke i svoje srce prema potrebnima, da pomoć koja se daje često puta ne stiže na pravo mjesto..., ali je istina i ono što je rekao dr. Adebajo Adedeđi, izvršni sekretar ECA: »Afrika je kroz protekla dva decenija ostvarila dekolonizaciju političke svijesti, pravu revoluciju na političkom planu, ali njih, na žalost, nije pratila i ekonomska dekolonizacija. Mi više ne smijemo dozvoliti da budemo blijedi odraz drugih sistema i svoj razvoj moramo usmjeriti tako da jednoga dana zadovolji sve naše potrebe, da bude zasnovan na našim programima. To je dugoročni proces koji zahtijeva mnogo napora i odricanja, ponekad i žrtvovanja uskih nacionalnih interesa za dobro cjeline.«

Suša

Suša je veliki problem Afrike. Njezine katastrofalne posljedice najviše se vide u zemljama SAHELA. (Sahel je inače arapska riječ, a

znači: »rub«, »kraj«, »obala«.) To je zajednički naziv šest zemalja na rubu Sahare, a to su:

Senegal (površina 196.192 km², stanovnika 2 i pol milijuna, glavni grad Dakar, nezavisnost dobio 1960. godine, službeni jezik francuski a najviše se govori wolofskim, stanovnici: sudanski Crnci);

Čad (površina 1,284.000 km², stanovnika oko 5 milijuna, glavni grad N'djamena (Fort-Lamy), nezavisnost dobio 1960. godine, sjeverni je dio muslimanski, a u južnom dijelu prevladavaju animisti i kršćani);

Niger (površina 1,267.000 km², stanovnika 5 milijuna, glavni grad Niamey, nezavisnost dobio 1960. godine, stanovnici: Hausi, Fulbe, Tuaregi, Berberi..., službeni jezik francuski);

Mauritanija (površina 1,030.000 km², stanovnika 2 milijuna, glavni grad Nouakchott, nezavisnost dobila 1960. godine, stanovnici: Mauri, Berberi, Arapi..., službeni jezik arapski i francuski);

Gornja Volta (površina 274.000 km², stanovnika 7 milijuna, glavni grad Ouagadougou, nezavisnost dobila 1960. godine, stanovnici: Mosi, Fulbe, Dinla..., službeni jezik francuski);

Gambija (površina 10.347 km², stanovnika 538.000, glavni grad Bathurst, nezavisnost dobila 1965. godine i tada pristupila Komonveltu, od 1970. g. je republika, stanovnici: sudanski Crnci i nešto Evropljana).

Teritorij Sahela je dakle preko 4 milijuna km², a to znači da je preko 15 puta veći od Jugoslavije (255.804 km²).

Te se zemlje nalaze oko Sahare, najveće pustinje na svijetu. Sahara je preko 15 puta veća od Francuske. To je teren na kome ima više milijuna dinâ, kamenjâ i stijenjâ sprženih od sunca. »Sahara« je arapska riječ, a znači »rdast« ili »rdaste boje«.

Povjesničari razlikuju četiri velika perioda u životu Sahare:

- od 6.000. do 3.000. godine prije Krista. To je period antilopâ i bizonâ;
- od 3.000. do 1.500. godine prije Krista. To je period goveda;
- od 1.500. godine do Krista. To je period konja;
- od Krista do danas. To je period dvogrbe i jednogrbe deve.

Dakle, prije šest tisuća godina tu je cvjetao život. Tropske šume bile su ispresijecane divovskim rijekama koje su bile nastanjene vodenim konjima i krokodilima. Tu su prolazila krda slonova, nosonoga, antilopa, bivola... A danas? Doduše, podzemlje Sahare krije ogromna bogatstva nafte, plina..., ali njezina je površina pustoš.

Agonija sahelskih zemalja počela je 1968. godine. Tada je naime nastupila suša koja je trajala neprekidno do 1974. godine. U tom razdoblju od gladi ili bolesti umrlo je gotovo 4 milijuna ljudi. Drugi su bježali pred pustinjom koja se godišnje širila na jug brzinom od 1 i pol milijun km². U Nigeru se stanovništvo smanjilo za 20%, a broj stoke za 80%. U Gambiji je suša uništila 90% očekivanog uroda riže. U Mauritaniji urod je bio za trećinu manji nego inače. U Senegalu urod žitarica je prepolovljen... U Maliju su vlasti zabranile ulaziti stranci-

ma u logore izbjeglica jer su se u njima mogle vidjeti stravične stvari: djeca umiru od gladi, a druga sjede oko majčina leša čekajući da se ona »probudi«.

God. 1977. opet je suša pogodila sahelski pojas i tridesetak milijuna njegovih stanovnika. U nekim zemljama posljedice su gore od onih iz 1974. godine. U Gornjoj Volti stočne hrane i žitarica proizvedeno je sedam puta manje nego inače. Oko 50% djece do tri godine bolovalo je od manjka bjelančevina. U Maliju jedan predstavnik lokalne vlasti reče: *»Mi smo narod koji je prisiljen da živi od milostinje. Četiri od pet osoba potpuno je upropašteno.«*

Osim zemalja Sahela, ima i drugih zemalja u Africi koje su pogođene sušom: Etiopija, Sudan, Uganda, Somalija... Poslije revolucije i borbe u Ogadenu i Eritreji, Etiopija se suočila s novim iskušenjem. To je katastrofalna suša koja ugrožava najmanje 5 milijuna stanovnika. I životinje su na udaru. Reporter zapadnonjemačkog lista »Stern« piše: *»Životinje su ležale pored puta. Stočari provincije Ogaden mogu još jedino spasiti njihovu kožu. Vlasti su naredile da se uginule životinje skupe na jedno mjesto i zapale benzinom, da ne bi došlo do zaraze.«* Posljednja katastrofalna suša tu je bila 1973. godine. Tada su u samoj provinciji Volo pomrli deseci tisuća ljudi, a o stoci da se i ne govori. Ništa bolje stanje nije ni u Somaliji i Ugandi, gdje stotinama tisuća ljudi prijeti smrt, jer je suša sve uništila, pa nedostaje osnovnih uvjeta za život. Prema izvještaju misionara Picottija ima 400.000 stanovnika, a 70.000 ih umire od gladi.

Svim tim zemljama treba pomoć, ali na koji način? God. 1979. senegalski ministar je izjavio da je Maliju potrebno više od 300.000 tona žitarica, Gambiji 50.000, a Zelenortskim otocima 70.000... Poslije njega Madmi Keita, malijski ministar za industrijski razvoj, izjavljuje: *»Sve je dobro što nam se ponudi. Već godinama mi tražimo pomoć za gradnju branâ i povećanje vlastite proizvodnje hrane. Umjesto toga dobivamo tisuće tona pšenice, riže i sirka, i kad to potrošimo, opet ostajemo praznih ruku.«*

Dolina slijepih

Osim suše, sahelske zemlje zatekoše još razne druge nedaće. U slivu rijeke Volte, na golemom prostoru od 700.000 km², počela je 1974. g. najveća zdravstvena akcija na svijetu. U njoj je angažirano nekoliko specijaliziranih agencija UN i sedam zapadnoafričkih vlada, a novac za financiranje te akcije osigurala je svjetska banka. Cilj te akcije bio je uništenje opasnog parazita koji je izazvao sljepilo i tako onemogućio čovjeku da živi u onoj plodnoj dolini i iskoristi njezine prirodne potencijale.

Sliv rijeke Volte proteže se preko teritorija Malija, Nigera, Gornje Volte, Dahomeja, Toga, Gane i Obale slonove kosti. Suša, koja je tu

vladala godinama, učinila je da je bujna ravnica na kojoj su pasli milijuni grla stoke pretvorena u pustoš, a stotine tisuća ljudi je napustilo domove bez nade u povratak.

U toj »obećanoj zemlji« pojavila se jedna glista koja se silno razmnožavala u ljudskom organizmu. Ličinke tog parazita koncentriraju se najviše oko očiju, ali napadaju i druge organe, izazivajući kod čovjeka opću iznemoglost, tako da oni koji misu oslijepili, faktički su postali nesposobni za rad.

Dolina rijeke Volte nazvana je »dolina slijepih«, jer je barem milijun ljudi bilo oboljelo od te bolesti, a oko 100.000 ih je oslijepilo. Ljudi su bježali i napuštali najplodnije dijelove, ali ih parazit ni tada nije ostavljao na miru. On ih je pronalazio i na uzvišicama i u brdima, pa je stanovništvo napuštalo tu »prokletu rijeku« ostavljajući za sobom opustjela sela kao sablazne svjedoke svoje nemoći, da se suprotstave tom sićušnom napasniku.

Treba proći barem 20 godina da se ta dolina zaliječi, kako kažu stručnjaci. Naime, ženka parazita u ljudskom organizmu može živjeti do 15 godina, neprestano proizvodeći ličinke koje izazivaju bolest očiju i drugih organa. Lijekovi su se pokazali neefikasni, a kirurški su zahvati nemogući s obzirom na golemi broj stanovnika.

Učenjaci su zaključili da je prijenosnik parazita crna mušica koja je rasprostranjena na cijelom području sliva rijeke Volte. Njezino uništenje je Sizifov posao zato što je prostor velik. Nastojalo se naći mjesto kamo crna mušica odlaze ličinke, a onda zaprašivanjem, koje ne prouzrokuje nikakve štetne posljedice, uništiti nju i njezine ličinke. »Onócerca«, tako se zove taj parazit, teška je nedaća spomenutih zemalja.

A misionari? Spomenut ćemo ovdje samo jednoga. Zove se pater Goarnisson. Radi u Gornjoj Volti. Odlikovan je najvećim francuskim odlikovanjem »Vitez legije časti«.

Ženi, kojoj povraća vid, veli: »Jesi li sretna?« Ona odgovara: »Jest, ja sam na vrhuncu sreće.« Neki gitarist, kojemu je vratio vid, veli: »Sve si mi ti ovo dao. Izliječio si me na očima. Za uzvrat ja ću tebi darovati malo moje muzike.«

Preko 30 godina ovaj misionar radi u toj siromašnoj afričkoj zemlji. Nazvan je »doktor svjetlosti«. Novine, radio, televizija o njemu govore, a on veli: »Zahvalan sam Crkvi što me je ovamo poslala da mogu ublažiti bijedu svoje braće. Želim ostvariti poruku ljubavi koju nam je donijelo Evanđelje.«

Nepismenost i drugi problemi

Osim iznesenih problema, afričke zemlje tišti i veliki postotak nepismenosti stanovništva (73,7%), mnoštvo zaraznih bolesti, međusobni plemenski obračuni, diskriminacija i stotinu drugih problema. Kad sve

to imamo pred očima, onda zbilja možemo kazati da je Afrika vruća i žarka ne samo zbog visoke temperature nego i zbog problema za koje će trebati godinâ i desetljeća da se riješe, da bi se tako Radosna vijest što prije proširila na tom zbilja religioznom terenu.

Kako u budućnost?

Ima dakle stotine problema koje afričke zemlje, posebno zemlje SAHELa, trebaju riješiti ako žele sigurnije gledati u budućnost.

Gradovi su veliki problem Afrike. Rastu prosječno po stopi 5% godišnje, jer u njima postoje barem hipotetski izgledi da se nađe posao. Ali, gradovi ne proizvode hranu, a sela jedva imaju za svoje potrebe. Mnogi stručnjaci smatraju da prehrambeni problem Afrike nije prenapučenost nego porast gradskog stanovništva. Dok se npr. senegalski seljak zadovolji šakom riže, u gradu se traži i kruh, i to ne bilo kakav nego bijeli (po tradiciji iz kolonijalnog doba, »francuski«). Da se ublaži barem donekle taj problem, Senegal je 9. srpnja 1979. u dvije pokrajine (Ties i Cap Vert) obvezao pekare da u kruh stavljaju 15% brašna od prosa. To je »lijepa i velika pobjeda u borbi za podmirivanje prehrambenih potreba vlastitim snagama«, jer je proso jedna od glavnih kultura u sahelskim predjelima.

Preispitat će se i daljna agrarna politika, većinom naslijeđena od kolonizatora. Riječ je o jednoj ili nekoliko kultura, koje doduše donose devize, ali potiskuju u stranu proizvodnju potrebne hrane u pojedinim zemljama. Tvrdi se da je upravo takva orijentacija skrivila dobar dio nevolja s kojima se sada suočavaju Senegal i Gornja Volta.

Časopis »Jeune Afrique« donosi podatke da svake godine, zbog raznih okolnosti, u Africi propadnu dvije trećine mogućeg uroda žitarica. Uzrok su dijelom kukci, ptice, korov, i razne biljne bolesti, zatim loši uvjeti pri žetvi, sušenju, obradi, pakovanju, uskladištenju... O tim stvarima posebno sahelске zemlje moraju voditi računa.

Zemlje Sahela nisu izvukle pouke iz »dobrih godina«. Trebale su stvoriti zalihe hrane, napraviti mrežu za natapanje i zaustavljanje vode, poboljšati ceste i promet, sagraditi skladišta... Mnogi brodovi mjesecima stoje pred afričkim lukama, a onda opet mjesecima treba čekati dok se teret otpremi kamionima ili vagonima...

U takvim uvjetima pojavljuje se i crna burza. Dobar dio toga tereta nestaje, pa se zatim prodaje po cijenama koje može malo tko kupiti. Malijski predsjednik Musa Traore smijenio je 1978. g. i osudio nekoliko visokih vojnih funkcionara umiješanih u preprodaju hrane namijenjene nomadima. U Čadu je 1973. g. također veliki dio namirnica završio u rukama nekolicine tadašnjih rukovodilaca.

Treba preispitati i opravdanost arteških zdenaca. U Maliju ih se planira čak 2.500. Voda koja se iz njih crpe jest slana, pa može degradirati tlo. Zatim, oko toga izvora se okupe nomadi sa svojim stadima govedâ i kozâ, pa već za nekoliko mjeseci u krugu od nekoliko desetaka kilometara od savane nastane pustinja, jer stoka popase i obrsti sve do posljednje travke i listića. Osim toga, bunar može biti i nerentabilan, jer se iz podzemnih rezervi više crpe nego što u kišnim razdobljima stigne vode do njih. Zbog toga prističak i razina vode u tim bunarima toliko padne da treba bušiti iznova i dublje ili pak na bunare postaviti jake crpke, koje opet trebaju gorivo i održavanje, pa trošak bude veći od koristi.

Mnogi nomadi spaljuvaju grmlje za vrijeme sušnih razdoblja, da bi se iz dupljâ istjerali pustinjski štakoni koji služe kao hrana, a time se osiromašuje raslinstvo. Drugi opet sijeku grane akacija za stočnu hranu, ili obaraju cijela stabla za loženje vatre. Međutim, akacije su najbolja prirodna prepreka bijesu vjetrova. Njihovo lišće je dobro gnojivo, a konijenje koje se širi desetak metara u svim pravcima zadržava zemlju i čuva kišnicu. Gubljenjem vlage koju ispušta to drveće zrak postaje suh, mnogo manje sposoban da privuče kišne oblake, a zemlja koja nije više ničim »vezana« raznosi se za vrijeme suših pješčanih oluja. Ogoljeno tlo postaje tvrdo poput željeza, neprikladno za obrađivanje, nepropusno u slučaju kiše.

Zato, iako su potrebne velike brane i prateći irigacijski sistemi na velikim rijekama, pravljenje arteških zdenaca, poboljšanje agrotehničkih mjera, prosvjeđivanje o prehrani i higijeni, inozemna pomoć, ipak same zemlje Sahela bi trebale povesti računa o gore navedenim slučajevima. Misionari, koji se prvenstveno bave naviještanjem Evanđelja, poučavaju narod kako bi se izvukao iz te ekonomske krize. Kao što je Krist spasavao čitavog čovjeka, i dušu i tijelo, tako rade i oni. Istina, prvo je naviještanje Radosne vijesti, ali teško je govoriti o duhovnosti onome tko je gladan. Ovdje se lijepo mogu primijeniti riječi velikog biskupa Helderâ Camare: *»Ja se nisam nikada osjećao biskupom neutjelovljenih dušâ, nego osoba, to jest cijeloga čovjeka u jedinstvu duše i tijela.«*

PIERRE LORET: LA MESSE DU CHRIST A JEAN-PAUL II. Histoire de la liturgie eucharistique. Ed. Salvator, Mulhouse 1980.

Knjiga ima 182 strane običnog formata. Pisac je profesor povijesti, a bavi se i pastoralnim praktičnim radom u gradu, u koji dolaze turisti sa svih strana. Predgovor je napisao mons. Jean-François Motte, pomoćni biskup u Cambrai-u.